

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 172/24
19.2.2025. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судија Јелене Стојилковић, председника већа, Станиславе Митровић и Снежане Марјановић, чланова већа, у парници тужилаца АА из ..., ББ из ... и ВВ из ..., чији је пуномоћник Мирослав Рњаковић, адвокат из Београда, Десанке Максимовић бр. 21/5, против тужене “Addiko bank” a.d. Београд, Булевар Милутина Миланковића 7в, чији је пуномоћник Јелена Јовићевић, адвокат из Београда, Дечанска бр. 23, одлучујући о жалбама парничних странака, изјављеним против пресуде Вишег суда у Београду П 6403/19 од 28.06.2023. године, у седници већа одржаној дана 19.2.2025. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПОТВРЂУЈЕ СЕ пресуда Вишег суда у Београду П 6403/19 од 28.06.2023. године у ставу првом изреке и у том делу жалба тужиоца АА се **ОДБИЈА** као неоснована.

УКИДА СЕ пресуда Вишег суда у Београду П 6403/19 од 28.06.2023. године у ставовима другом, трећем, четвртом, петом и шестом изреке, и предмет у том делу **ВРАЋА** првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Побијаном пресудом, ставом првим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца АА из ... којим је тражено да се раскине уговор о стамбеном кредиту бр. ... закључен 19.12.2007. године између тужиоца и “Нуро Алре-Адриа-банк” a.d. Београд као правног претходника тужене. Ставом другим изреке одбијен је као неоснован евентуални тужбени захтев тужиоца АА из ... којим је тражено утврђење делимичне ништавости уговора о стамбеном кредиту бр. ... закључен 19.12.2007. године између тужиоца и “Нуро Алре-Адриа-банк” a.d. Београд као правног претходника тужене, у делу којим је уговорена валутна клаузула у CHF и то: члан 1 став 1, члан 1 став 2 и члан 4

став 1 у делу који гласи: “Либор за CHF” и члан 4 став 2 у делу који гласи “Либор за CHF” и члан 4 став 7 у делу који гласи “Либор-а”. Ставом трећим изреке одбијен је као неоснован тужбени захтев тужилаца ББ и ВВ којим је тражено да се раскине уговор о стамбеном кредиту бр. ... закључен 03.07.2007. године између ових тужилаца и “Нуро Алре-Adria-bank” a.d. Београд као правног претходника тужене. Ставом четвртим изреке одбијен је као неоснован евентуални тужбени захтев ових тужилаца и “Нуро Алре-Adria-bank” a.d. Београд као правног претходника тужене којим је тражено да се утврди делимична ништавост уговора о стамбеном кредиту бр. ... закључен 03.07.2007. године између ових тужилаца и “Нуро Алре-Adria-bank” a.d. Београд као правног претходника тужене у делу којим је уговорена валутна клаузула у CHF и то: члан 1 став 1 уговора. Ставом петим изреке делимично је усвојен евентуални тужбени захтев тужилаца ББ и ВВ којим је тражено да се утврди делимична ништавост уговора о стамбеном кредиту бр. ... закључен 03.07.2007. године између тужилаца и “Нуро Алре-Adria bank” a.d. Београд као правног претходника тужене у делу којим је уговорена валутна клаузула у CHF и то: члан 1 став 2 и члан 4 став 1 у делу који гласи: “Либор за CHF”, и члан 4 став 2 у делу који гласи: “Либор за CHF” и члан 4 став 7 у делу који гласи: “Либор-а”. Ставом шестим изреке одлучено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Против наведене пресуде жалбу су благовремено изјавиле парничне странке побијајући је из свих законских разлога, и то тужиоци у ставовима првом, другом, трећем, четвртим и шестом изреке, а тужена у ставовима петом и шестом изреке.

Испитујући побијану пресуду у смислу одредбе члана 386 Закона о парничном поступку (“Службени гласник РС”, бр.72/11... са каснијим изменама и допунама), овај суд је оценио да је жалба тужилаца делимично основана, а да је жалба тужене основана.

У спроведеном поступку нису учињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачке 1-3, 5, 7 и 9 Закона о парничном поступку, на које овај суд као другостепени суд пази по службеној дужности. То није случај ни са битном повредом одредбе парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 12 ЗПП у погледу одлуке у ставу првом изреке побијане пресуде, на коју се неосновано жалбом тужене указује, с обзиром да су у пресуди наведени јасни и непротивречни разлози о битним чињеницама, па побијана пресуда у овом делу нема недостатака због којих се не може испитати.

Према утврђеном чињеничном стању тужилац АА као корисник кредита и правни претходник тужене банке су закључили уговор о стамбеном кредиту бр. ... дана 19.12.2007. године којим је тужиоцу одобрен стамбени кредит у износу од 23.400,00 CHF у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан пуштања кредита у течај (члан 1 став 1). За обрачун вредности дуга користиће се валутна клаузула тако што се износ дуга на дан закључења уговора утврђује у швајцарским францима, а прерачунава у динаре по средњем курсу НБС на дан пуштања кредита у течај, као и на дан отплате сваког ануитета свих других дуговања корисника кредита (члан 1 став 2). Чланом 4 став 1 уговорено је да се корисник кредита обавезује да на дуговани износ главнице почев од дана пуштања кредита у течај, па до коначне отплате кредита плаћа банци камату по стопи која износи шестомесечни либор за CHF заокружен на горњу

четвртину плус 2,50% на годишњем нивоу. Банка ће каматну стопу усклађивати са променама Либор-а за CHF најмање два пута годишње и то сваког 30.06. и сваког 31.12. у години (став 2). Чланом 5 уговорено је да први ануитет доспева за плаћање дана 31.01.2008. године, а последњи ануитет доспева за плаћање дана 31.12.2017. године. Тужиоци ББ и ВВ као корисници кредита и правни претходник тужене банке су закључили Уговор о стамбеном кредиту бр. ... дана 03.07.2007. године којим је тужиоцима одобрен стамбени кредит у износу од 102.400,00 CHF у динарској противвредности према средњем курсу НБС на дан пуштања кредита у течај (члан 1 став 1). За обрачун вредности дуга користиће се валутна клаузула тако што се износ дуга на дан закључења уговора утврђује у швајцарским францима, а прерачунава у динаре по средњем курсу НБС на дан пуштања кредита у течај, као и на дан отплате сваког ануитета и свих других дуговања корисника кредита (члан 1 став 2). Чланом 4 став 1 уговорено је да се корисници кредита обавезују да на дуговани износ главнице почев од дана пуштања кредита у течај, па до коначне отплате кредита плаћају банци камату по стопи која износи шестомесечни либор за CHF заокружен на горњу четвртину плус 2,50% на годишњем нивоу. Банка ће каматну стопу усклађивати са промена Либор-а за CHF најмање два пута годишње и то сваког 30.06. и 31.12. у години (став 2). Чланом 5 уговорено је да први ануитет доспева за плаћање дана 31.08.2007. године а последњи ануитет доспева за плаћање дана 31.07.2031. године. Банка је упутила клијентима понуду за закључење анекса уговора са четири потенцијална модела закључивања због превазилажења тешкоћа отплате кредита у швајцарским францима у складу са Одлуком Народне банке Србије о мерама за очување стабилности финансијског система у вези са кредитима индексираној у страниј валути дана 01.04.2015. године.

Према налазу и мишљењу судског вештака економско-финансијске струке, за уговор о стамбеном кредиту од 19.12.2017. године тужиоца АА на дан закључења уговора 19.12.2007. године CHF је износио 47,0885 динара (евро 78,1951) на дан утужења 09.02.2018. године CHF је износио 103,2450 динара (евро 118,6904 динара); ап्रेसијација CHF у односу на РСД у посматраном периоду износи 119,78% (219,98 индексна поена), CHF у односу на евро 44,92%; ниво деп्रेसијације РСД у односу на CHF у периоду од потписивања уговора до дана утужења је 219,56 индексних поена (114,54%), а РСД у односу на евро је 149,57 индексна поена (49,45%); да дан 01.01.2002. године курс CHF је био 40,9480 динара, а евро 60,1172 динара; на дан утужења 09.02.2018. године курс CHF је износио 103,2450 динара, а евро 18,6904 динара; на дан закључења уговора 19.12.2007. године кредит је износио 23.400,00 CHF, односно 1.101.870,90 РСД, односно 14.091,30 евра; закључно са даном утужења клијент је отплатио у целини подигнути кредит који у валутама износи 27.457,25 CHF, односно 2.834.823,78 РСД, односно 23.884,19 евра, на основу БАН-а 002 банка је поступила по налогу НБС и прокњижила умањење главнице за износ од 323,25 CHF. Закључно са 31.12.2017. године дужник је отплатио кредит у целини. За уговор о стамбеном кредиту бр. 1624-0-75066/07 од 03.07.2007. године тужилаца ББ и ВВ на дан закључења уговора од 03.07.2007. године CHF је износио 48,1280 динара (евро 79,4202 динара), а на дан утужења 09.02.2018. године CHF је износио 103,2450 динара (евро 118,6904 динара); ап्रेसијација CHF у односу на РСД у посматраном периоду износи 114,56% (214,56 индексна поена), а CHF у односу на евро 43,73%; ниво депресијације РСД у односу на CHF у периоду од потписивања уговора до дана утужења је 219,56 индексна поена (119,56%), а РСД у односу на евро је 151,79 индексна поена (51,79%); на дан

01.01.2002. године курс CHF је био 40,9480 динара, а евро 60,1172 динара; на дан утужења 09.02.2018. године курс CHF је износио 103,2450 динара, а евро 118,6904 динара; на дан закључења уговора 03.07.2007. године кредит је износио 102.400,00 CHF, односно 4.927.969,28 РСД, односно 62.049,32 евра, закључно са даном утужења клијент је отплатио део подигнутог кредита који у валутама износи 14.420,63 CHF, односно 1.488.857,94 РСД, односно 12.544,04 евра, на основу БАН-а 002 банка је поступила по налогу НБС и прокњижила умање главнице за износ од 5.591,81 CHF. Закључно са даном утужења 09.02.2008. године банка је потраживала од клијента по основу овог уговора преостали дуг по основу главнице и то 82.775,21 CHF, односно 8.544.061,65 динара, односно 71.986,12 евра. Према допунском налазу судског вештака који је дат за овај уговор о стамбеном кредиту од 03.07.2007. године износ преосталог дуга у РСД на дан утужења 09.02.2018. године према четири модела закључења анекса уговора које је банка понудила и процентуално колико је сваки од тих износа мањи од износа преосталог дуга на дан утужења, вештак је навео да је износ дуга 10.055.218,45 РСД (100%), да је износ дуга по моделу 1, 10.984.762,09 динара (109%), износ дуга по моделу 2, 11.147.306,22 (110%), износ дуга по моделу 3, 11.147.306,22 (110%) и износ дуга по моделу 4, 10.055.218,45 (100%). Вештак је изнео закључак да према подацима наведене варијанте нису повољније у односу на основну варијанту. Вештак је дао и приказ колики је био преостали дуг тужилаца према туженој банци на дан 18.01.2015. године (датум највећег скока вредности CHF), те колико би био износ преосталог дуга тужилаца према туженој на исти датум да су тужиоци на тај дан кредит преиндексирани у валуту евро по условима које је тужена банка имала у датом периоду за исте кредите исказано у РСД. На дан 18.01.2015. године преостали дуг тужилаца на дан највећег скока вредности CHF 18.01.2015. године износи 83.574,15 CHF, односно 10.087.900,70 РСД, а преостали дуг тужилаца на дан највећег скока вредности CHF 18.01.2015. године, да су на тај дан преиндексирани кредит у валуту евро, дуг би износио 82.233,74 евра, односно 10.087.900,70 РСД.

Првостепени суд је на основу овако утврђеног чињеничног стања, с обзиром да је тужилац АА извршио своју уговорну обавезу, односно исплатио пре подношења тужбе (тужба је поднета 09.02.2018. године) у целини дуг по уговору о стамбеном кредиту од 19.12.2007. године који је закључио са банком (доспелост наведеног уговора о стамбеном кредиту је била 31.12.2017. године) закључио да члан 133 ЗОО који прописује претпоставке за раскидање уговора, не допушта могућност подношења захтева за раскид због промењених околности у ситуацији када је уговор већ извршен. Наведени члан јасно упућује да се раскид уговора може тражити у току трајања уговора, због чега је одбио тужбени захтев овог тужиоца за раскид уговора о стамбеном кредиту.

У конкретном случају тужилац АА је поднео преображајну тужбу којом тражи да суд раскине уговор о кредиту. Тужилац је испунио своју уговорну обавезу на који начин је уговор престао да производи правно дејство међу странкама услед испуњена обавезе уговорних страна у целини. Уговорне обавезе парничних странака регулисане уговором о стамбеном кредиту су у целости извршене па су сагласно одредби члана 295 став 1 Закона о облигационим односима и престале да постоје. Престанком обавезе из уговора угашен је облигациони однос парничних странака којим су те обавезе конституисане. Након што је облигациони однос угашен престала и правна могућност да се такав уговор раскине. Ово из разлога што се сагласно одредби члана 124 Закона о

облигационим односима право на раскид уговора може остварити само у случају када једна страна не испуни своју обавезу, а у конкретном случају све обавезе конституисане уговором парничних странака у целисти су извршене. Дакле, немогућност раскида извршеног уговора огледа се у томе што уговорна обавеза престаје испуњеним, па престаје и правна могућност да се такав уговор раскине због неиспуњења. У таквој ситуацији, супротно жалбеним наводима тужилачке стране, било је места одбијању овог тужбеног захтева применим наведених одредаба Закона о облигационим односима, због чега је потврђена одлука првостепеног суда.

Како се осталим наводима жалбе тужилачке стране не доводи се у сумњу правилност и законитост побијане одлуке у овом делу, то је применом одредбе члана 390 ЗПП одлучено је као у ставу првом изреке ове пресуде.

Међутим, приликом одлучивања о тужбеном захтеву тужиоца АА за тражено утврђење делимичне ништавости Уговора о стамбеном кредиту од 19.12.2007. године и у погледу одлуке о тужбеним захтевима тужилаца ББ и ВВ о којим захтевима је одлучено у ставовима другом, трећем, четвртном и петом изреке побијане пресуде учињена је битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 12 ЗПП, на коју се основано указује жалбама парничних странака, а и због погрешне примене материјалног права чињенично стање је остало непотпуно утврђено. Поред тога, првостепени суд није одлучио о преиначењу тужбе које је извршено поднеском тужилаца од 11.07.2020. године, односно 23.09.2020. године којим су тужиоци поставили нове, евентуалне тужбене захтеве а о којим захтевима је суд одлучио побијаном пресудом у ставовима другом, четвртном и петом изреке изреке, на шта се жалбом тужене основано указује.

Што се тиче евентуално постављеног тужбеног захтева тужиоца АА који се односи на утврђење ништавости дела чланова уговора којим је уговорена валутна клаузула у CHF првостепени суд се делимично руководио чињеницом да је овај тужилац извршио обавезе и исплатио кредит пре подношења тужбе. У смислу члана 110 ЗОО право на истицање ништавости се не гаси међутим у овој ситуацији када се ради о ништавости валутне клаузуле, ништавост сама по себи није сврха. Валутна клаузула као таква се може правоваљано уговорити у циљу очувања једнаких узајамних давања и у том смислу је дозвољена. Међутим, да би ништавост сегмента уговора који се односи на валутну клаузулу била основана, морало би се обезбедити да наведени уговор о кредиту производи правно дејство и након утврђења ништавости клаузуле о индексацији дуга применом курса CHF. У оваквим и сличним ситуацијама уговор би се извршио конверзијом уз очување једнакости узајамних давања – тржишне вредности датог кредита утврђене на основу званичног средњег курса евра и на тај начин би се регулисало питање даљег опстанка уговора и дуговање корисника кредита. У овом случају то није могуће, с обзиром да је уговор извршен у целисти пре него што је поднета тужба у овој правној ствари. Из тих разлога првостепени суд сматра да има места примени одредби члана 107 став 2 Закона о облигационим односима који прописује да ако је забрана била мањег значаја а уговор је извршен ништавост се не може истицати. Мањи значај одредби које се односе на валутну клаузулу се дефинише у конкретном случају из разлога што је уговор извршен као и због тога што је уговарање валутне клаузуле дозвољено по самом закону и зато што се делови уговора могу побијати у делу који се односи на валутну клаузулу у односу на CHF у ситуацији

када постоје докази који се односе на задужење банке и обавештење корисника о евентуалним последицама закључења уговора. Последњи услов за утврђење ништавости дела који се односи на валутну клаузулу CHF је по оцени првостепеног суда и најбитнији а то је омогућавање да наведени уговор има правно дејство и у будућности, односно да се преостали дуг редефинише применом института конверзије дуга у складу са начелом једнакости вредности узајамних давања. И у овом случају када је уговор већ извршен и када није могуће извршити конверзију даљег потраживања, ништавост валутне клаузуле сама по себи нема своју правно оправдану сврху, због чега је одбијен евентуални захтев овог тужиоца за утврђење ништавости дела уговора (валутна клаузула).

Одредбом члана 103 став 1 Закона о облигационим односима прописано је да је уговор који је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима ништав ако циљ повређеног правила не упућује на неку другу санкцију или закон у одређеном случају не прописује шта друго. Ништав уговор не постаје пуноважан када забрана или други узрок ништавости накнадно нестане (накнадни нестанак узрока ништавости прописан одредбом члана 107 став 1 истог закона), али ако је забрана била мањег значаја, а уговор је извршен, ништавост се не може истицати. Разлози које наводи првостепени суд у прилог ставу да се ради о забрани мањег значаја, по налажењу овога суда, не могу се прихватити.

Наиме, у тумачењу члана 107 став 2 ЗОО суд мора са великом предострожношћу ценити када је забрана због које је уговор ништав “била мањег значаја” јер забране односно императивне норме уопште, чије кршење има за последицу ништавост уговора, имају по правилу већи значај. У конкретном случају потрошач као корисник кредита склопио је са банком као пружаоцем услуге уговор о кредиту па суд мора да узме у обзир све прописе који регулишу ту материју и који су применљиви (укључујући и Закон о заштити потрошача ("Службени гласник РС", бр. 79/05) и ("Службени гласник РС", бр. 62/14, 6/16 (други закон), 44/18 (други закон)) и Закон о заштити корисника финансијских услуга ("Службени гласник РС", бр. 36/11, 139/14)), те испита ваљаност уговорних одредаба с обзиром на критеријуме утврђене у Директиви 93/13 ЕЕЗ од 5. априла 1993. године о непоштеним условима у потрошачким уговорима, односно да осигура делотворност правних средстава за заштиту потрошача и то управо путем контролисања непоштености уговорних одредаба.

Према пракси Европског суда за људска права и пракси суда ЕУ недвосмислено се указује на потребу отклањања свих штетних последица које је незаконита индексација кредита у валути CHF проузроковала. У предмету С 118/17 (Zsuzsanna Dunai против Erste Bank Hungary Zrt) суд Европске уније донео је дана 14.3.2019. године одлуку где (у тачкама 40, 41, 42, 43, 44 и 45) констатује да се мора успоставити она правна и чињенична ситуација у којој би се потрошач односно корисник финансијске услуге налазио да незаконита уговорна одредба никада није ни постојала (у својој одлуци се позива на исти став претходно заузет у поступцима С 154/15, С 307/15 и С 308/15 који су се водили пред истим судом). Због тога и у случају када су странке извршиле обавезе из уговора то не искључује контролу непоштености одредби уговора због чега потрошач има правни интерес и овлашћење у односу на деклараторне захтеве за ништавост појединих уговорних одредби на основу којих се даље могу остваривати права у виду кондемнаторних новчаних захтева, а дужност је суда за

провођење контроле непоштених уговорних одредби те постизање праве равнотеже у уговорним односима.

Првостепени суд није ценио, полазећи од свега наведеног, да ништавост наступа по самом закону и настаје од самог тренутка закључења уговора, те да ништав уговор не постаје валидан ни када узрок ништавости накнадно нестане, осим у изузетним случајевима (да је забрана мањег значаја и да је уговор у целисти испуњен) те да ли су исти у конкретном испуњени имајући у виду да произлази да утврђење ништавости одредбе о индексацији кредита у валути швајцарски франак могу да траже сви корисници кредита који су имали ту одредбу у уговору, без обзира да ли је уговор у отплати, раскинут или извршен у целисти јер се право на истицање ништавости не гаси, нити се ништавост може конвалидирати, те да је нужно да се утврди последица непоштеног уговарања.

Што се тиче уговора о стамбеном кредиту тужилаца ББ и ВВ првостепени суд је оценио да нису испуњени услови прописани одредбом члана 133 ЗОО за раскид уговора због промењених околности јер у конкретном случају не постоје околности (јасно доказане) које у тој мери отежавају испуњење обавезе једне стране односно да се више не може остварити сврха уговора. Тужиоци су по овом уговору примили готовинска средства од банке и обавезали се на исплату износа који се враћају у месечним ануитетима уз камату. Према налазу и мишљењу судског вештака банка је од њих пре подношења тужбе односно закључно са даном утужења 09.02.2018. године потраживала по основу уговора о кредиту преостали дуг по основу главнице и то 82.775,21 CHF (71.986,12 евра). По моделу 2 (исто као и модел 3) који је понуђен странкама за анексирање уговора, износ дуга на дан утужења 09.02.2018. године био би 72.009,70 евра на име главнице. Из наведеног може се закључити да је због наглог скока швајцарског франка дошло до отежаног испуњења обавезе једне стране у погледу висине месечне обавезе отплате. Међутим, не може се поуздано закључити због чега би се наведени уговор могао сматрати уговором за који се не може више “остварити сврха уговора”. Посебно треба имати у виду да је пре утужења банка поступила по основу БАН-а 002, односно по налогу НБС и прокњижила умањење главнице за 5.591,18 CHF. Имајући у виду умањење главнице као и јако мале разлике у томе шта банка потражује пре подношења тужбе и шта би потраживала по основу понуђених модела анексирања, посебно модела 2 и 3, не може се поуздано закључити да наведени уговор више нема своју сврху, из којих разлога је одбијен захтев за раскид уговора и донета одлука као у ставу трећем изреке.

Овакав закључак првостепеног суда за сада се не може прихватити. Ово имајући у виду да је уговор о кредиту регулисан је одредбама члана 1065 Закона о облигационим односима, а да у заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа, према одредби члана 11 Закона о облигационим односима стране у облигационом односу су равноправне, а према одредби члана 12 странке су дужне да се придржавају начела савесности и поштења. Забрањено је вршење права из облигационих односа противно циљу због кога је оно законом установљено или признато (члан 13). Начело једнаке вредности давања прописано је одредбом члана 15 истог Закона, према којој, у заснивању двостраних уговора стране полазе од начела једнаке вредности узајамних давања а законом се одређује у којим случајевима нарушавање тог начела повлачи последице ништавости.

Правилно је првостепени суд приликом одлучивања о основаности тужбеног захтева пошао од одредбе члана 133 Закона о облигационим односима, којим је прописано да ако после закључења уговора наступе околности које отежавају испуњење обавезе једне стране или ако се због њих не може остварити сврха уговора, а у једном и у другом случају у тој мери да је очигледно да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна и да би по општем мишењу било неправично одржати га на снази такав какав је, страна којој је отежано испуњење обавезе, односно страна која због промењених околности не може остварити сврху уговора, може захтевати да се уговор раскине. Раскид уговора не може се захтевати ако је страна која се позива на промењене околности била дужна да у време закључења уговора узме у обзир те околности или их је могла избећи или савладати. Страна која захтева раскид уговора не може се позивати на промењене околности које су наступиле по истеку рока одређеног за испуњење њене обавезе, при чему је одређено да се уговор неће раскинути ако друга страна понуди или пристане да се одговарајући услови уговора правично измене. Одредбом члана 135 Закона о облигационим односима одређено је да се при одлучивању о раскидању уговора, односно његовој измени, суд руководи начелима поштеност промета, водећи рачуна нарочито о циљу уговора, о нормалном ризику код уговора односне врсте, о општем интересу, као и о интересима обеју страна.

Иако је курс валуте швајцарски франак у периоду од закључења уговора до подношења тужбе порастао за више од 100%, отежано испуњење обавезе тужилаца и могућност остварења сврхе уговора за њих као корисника кредита, не може се ценити само упоређивањем одобреног кредита са отплаћеним и преосталим ратама кредита у различитим валутама, првенствено из разлога што увећање обавезе једне стране не значи аутоматски да је испуњење обавезе отежано или да је сврха уговора доведена у питање. Првостепени суд је пропустио да цени претпоставку из члана 133 став 2 ЗОО, којим је прописано да раскид уговора не може захтевати страна која се позива на промењене околности, а која је била дужна да их узме у обзир у време закључења уговора или их је могла избећи. С тим у вези, било је неопходно утврдити све околности у вези закључења уговора, односно да ли су тужиоци као корисници кредита ваљано разумели садржину уговорних одредби и да ли су могли у пуној мери да оцене економске последице закључења уговора у швајцарским францима, односно тај девизни ризик. Због тога је било потребно утврдити и које су професије корисници кредита јер је та чињеница од значаја за примену начела савесности и поштења из члана 12 ЗОО.

Паушалан је закључак првостепеног суда да је због скока вредности валуте CHF испуњење обавезе тужиле знатно отежано, а при томе не цени да ли су тужиоци остварили сврху уговора куповином стана од средстава кредита. Постојање субјективних околности због којих је очигледно да уговор о кредиту више не одговара очекивањима тужилаца и да би било неправично одржати га на снази, чињенице су које првостепени суд није разјашњавао током првостепеног поступка-да ли је тужиоцима расла зарада, колико и рате кредита или није, односно није разјаснио да ли је њихова зарада остала непромењена током претходних 11 година (у односу на време подношења тужбе) како би се утврдиле потешкоће у испуњавању њихових обавеза из закљученог уговора о стамбеном кредиту. Према члановима 228 и 231 ЗПП, тужиоци су били дужни да пруже и предложе доказе да је њихова економска ситуација таква да им је испуњење обавезе отежано у тој мери да је очигледно да уговор више не одговара

његовим очекивањима и да би по општем мишењу било неправично одржати га на снази, пошто сама чињеница да је дошло до промене курса, што је уобичајена појава на финансијском тржишту, а тиме и до увећања обавезе једне уговорне стране не доказује немогућност испуњења обавезе.

Поред тога, изостала је оцена члана 133 став 4 ЗОО којим је прописано да се уговор неће раскинути ако друга страна понуди или пристане да се одговарајући услови уговора правично измене, а са тим у вези и понуде банке које тужиоци, како произлази из стања у списима предмета нису прихватили, а које су дате у складу са одредбама Закона о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима („Службени гласник РС“, бр. 31/19), који је донет од стране надлежних органа управо ради отклањања последица раста курса валуте швајцарски франак за кориснике кредита индексираних у тој валути.

Надаље, првостепени суд је одбио тужбени захтев у делу којим су тужиоци ББ и ВВ тражили утврђење ништавости уговора у делу члана 1 уговора, из разлога што је у овом члану уговора само констатовано да банка ставља корисницима кредита на располагање дугорочни кредит у износу од 102.400,00 CHF који је исплаћен у динарима по средњем курсу НБС на дан пуштања кредита у течај. Оваква одредба није противна принудним прописима с обзиром на начин на који је обрачуната исплата уговора на дан пуштања кредита у течај није противан прописима. Тужиоци су свакако примили динарски износ без обзира да ли би био обрачунат у валути CHF или валути евро или у валути USD. Ова одредба нема никакве последице нити утицај на износ који је вршен у динарима. У односу на остале одредбе уговора, првостепени суд је закључио да за разлику од члана 1 уговора, друге наведене одредбе испуњавају услове за ништавост и ефективно доводе до одређених последица које су наступиле уговорањем везаним за валуту CHF и каснијем наглом порасту вредности валуте CHF у односу на домаћу валуту и у односу на друге стране валуте. Одредбе члана 1 став 2, члана 4 став 1 и члана 4 став 2 испуњавају услов за ништавост у траженим деловима с обзиром како је већ наведено, да оне ефективно уводе валутну клаузулу и утичу на начин враћања кредита. Валутна клаузула као таква није забрањена позитивним законодавством и сврха њеног уговарања је очување једнакости узајамних давања. Међутим, у овој ситуацији износ кредита исплаћен је у динарима а валутном клаузулом је обезбеђено враћање коришћењем вредности (валутне клаузуле) у односу на валуту CHF. Банка није пружила доказ да се задуживала у валути CHF како би оправдала враћање дуга у валути CHF као “мерну јединицу” с обзиром да су све трансакције вршене у динарима. Такође није ни доставила нити предложила доказ да постоји потпуна писана информација о свим пословним ризицима и економско – финансијским последицама које могу настати применом такве клаузуле, а који су презентовани клијенту – овде тужиоцима пре закључења уговора. Из тих разлога првостепени суд је у наведеним деловима који су предмет евентуалног захтева и то у члану 1 став 2 и члану 4 став 1 и став 2 утврдио делимичну ништавост која се односи на “валутну клаузулу”.

По налажењу овога суда члан 1 став 1 наведеног уговора се не може одвојено посматрати од одредбе става 2 истог члана, односно осталих одредаба чија се делимична ништавост у погледу валутне клаузуле тражи. Уговор о кредиту регулисан је одредбом члана 1065 Закона о облигационим односима, према којој се уговором о кредиту банка обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ

новчаних средстава на одређено или неодређено време, за неку намену или без утврђене намене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца врати, у време и на начин како је утврђено уговором. Одредбом члана 1066 истог закона ставом 1 одређено је да уговор о кредиту мора бити закључен у писменој форми а ставом 2 да уговором о кредиту утврђује се износ, као и услов давања, коришћења и враћања кредита.

Правила из члана 1066 треба тумачити као саставна правила из члана 1065 овог Закона у коме се одређује појам уговора о кредиту јер правила овог члана имају првенствено смисао да се у њима одреди појам уговора о кредиту уз све оно што је предвиђено у члану 1065 истог Закона. У уговору о кредиту одређује се износ кредита. Износ кредита може бити прецизно одређен а може бити утврђена горња граница до које је банка спремна да даје кредите одређеном лицу на његов захтев. Дакле, износ кредита треба увек да је одређен или одредив. Из наведених законских одредаба произилази да је износ новчаних средстава кредита битан елемент уговора о кредиту па без битног елемента уговора о кредиту не би постојао ни сам уговор. Дакле износ новчаних средстава из уговора о кредиту мора постојати као битан елемент уговора, а исти може бити исказан у различитим валутама.

Одредбом члана 2 тачка 24 Закона о девизном пословању („Службени гласник РС“, бр. 62/06) прописано је да је валутна клаузула уговарање вредности обавезе у девизама (валута обавезе) у Републици с тим што се плаћање и наплаћивање по тим уговорима врши у динарима (валута исплате). Плаћање, наплаћивање и пренос између резидената и између резидената и нерезидената у Републици се врши у динарима (члан 34 став 2 закона). Дозвољено је уговарање у девизама у Републици, с тим што се плаћање и наплаћивање по тим уговорима врши у динарима (члан 34 став 3 закона). Ако новчана обавеза гласи на плаћање у некој другој валути или злату, њено испуњење се може захтевати у домаћем новцу према курсу који важи у тренутку испуњења обавезе (члан 395 ЗОО). Уговарање валутне клаузуле у смислу клаузуле вредновања тако да се новчана обавеза измирује у домаћој валути, али се број јединица домаће валуте који треба платити одређује сразмерно вредности одређеног (уговореног) броја јединица стране валуте, у конкретном случају индексирањем динарског дуга применом курса швајцарског франка. Због тога је постављеним захтевом за ништавост ставова 1 и 2 члана 1 уговора валутна клаузула означена управо онако како се дефинише Законом о девизном пословању (члан 2 тачка 24) и Закона о облигационим односима (члан 395). Поред тога, евенталним тужбеним захтевима тужиоци су тражили и утврђење ништавости дела члана 4 став 7 уговора о којима првостепени суд уопште није дао разлоге.

Због свега наведеног побијана пресуда је морала бити укинута на основу одредбе члана 391 став 1 и 392 став 2 ЗПП, а уједно је на основу одредбе члана 165 став 3 ЗПП, укинута и одлука о трошковима поступка јер зависи од коначног исхода спора.

На новој главној расправи првостепени суд ће поступити по примедбама из овог решења и отклонити учињену битну повреду одредаба парничног поступка на коју му је указано овим решењем. Пре свега, донеће одлуку у погледу преиначења тужбе на основу одредбе члана 199 Закона о парничном поступку. Надаље, испитаће да ли су испуњени услови за раскид уговора од 03.07.2007. године правилном применом

чланова 133 и 135 Закона о облигационим односима тако што ће, утврдити да ли су тужиоци могли да разумеју и оцене економске последице закључења уговора у швајцарским францима (која чињеница је од значаја за примену начела савесности и поштења из члана 12 ЗОО), као и да ли су у конкретном случају испуњене или не претпоставке за измену уговора из члана 133 став 4 ЗОО. Имајући у виду све елементе конкретног уговора о кредиту (уговорену камату, чињеница да се ради о кредиту индексираним у валути швајцарски франак) оцениће да ли је услед промењених околности-наглог скока курса валуте швајцарски франак у периоду након закључења уговора, економска ситуација тужилаца погоршана у тој мери да је испуњење уговорене обавезе за њих отежано да је очигледно да уговор више не одговара њиховим очекивањима и да би по општем мишењу било неправично одржати га на снази (имајући у виду начело једнаке вредности давања прописано одредбом члана 15 ЗОО), или да је због последица и дејстава испуњења уговора, уговор за тужиоце изгубио сврху, коју ће ценити са становишта дејстава, ефеката уговора, тако да више не одговара њиховим очекивањима нити стандарду правичности, имајући у виду правила о терету доказивања из чланова 228 и 231 ЗПП.

Ништавост уговорних одредаба које тражи тужилац АА оцениће и на основу правила о заштити потрошача која су прописана Директивом о непоштеним условима у потрошачким уговорима, која су у потпуности прихваћена и конкретизована одговарајућим одредбама важећег Закона о заштити потрошача и Закона о заштити корисника финансијских услуга.

Даће разлоге о ваљаности одредбе о валутној клаузули у смислу одредбе члана 103 став 1 у вези одредби чланова 12, 13, 14, 15 и 16 Закона о облигационим односима и одредби чланова 3, 11, 17 и 18 Закона о заштити потрошача ("Службени гласник РС", бр. 79/05), имајући у виду битну чињеницу да банка тужиоце није обавестила пре закључења уговора о ризику који ће она преузети прихватањем уговорне клаузуле о индексацији кредита валутом ЦХФ, нити ју је упозорила на могући раст курса швајцарског франка, од чега зависи одлука о делимичној ништавости свих тражених одредаба уговора о кредиту тужилаца. Водиће рачуна да тужиоци траже и ништавост члана 4 став 7 уговора који члан уговора се мора ценити и дати разлози за ништавост истог имајући у виду садржину тог члана.

Тек када поступи по примедбама из овог решења првостепени суд ће бити у могућности да правилном оценом изведених доказа у смислу члана 8 ЗПП, пошто разјасни ове битне чињенице имајући у виду одредбу члана 398 Закона о парничном поступку, правилном применом материјалног права донесе нову и на закону засновану одлуку за коју ће дати јасне и разумљиве разлоге тако да одлука може да се испита. Поред тога, имаће у виду одредбу члана 355 став 3 ЗПП којом су прописани подаци о странкама који се обавезно наводе у уводу пресуде, те да за тужиљу ВВ из ..., није наведена комплетна адреса (наведена је улица ... без броја зграде) а да је нова адреса седишта тужене банке Булевар Милутина Миланковића 7в (означена у поднеску туженог од 18.3.2022. године).

Председник већа – судија
Јелена Стојилковић с.р

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић